

شبکه اسلامی تحقیقات و تولید علوم انسانی اسلامی از دیدگاه فرهنگستان علوم

اسلامی

سیدمهدی رضوی^{۱۲۵}

حسن شیخ‌العراقین‌زاده^{۱۲۶}

ابراهیم صادقی^{۱۲۷}

چکیده:

افق حرکت انقلاب اسلامی دستیابی به تمدن نوین اسلامی است و در این راستا تولید علوم کارآمد از جایگاهی مهم برخوردار است و راز تأکيدات مقام معظم رهبری بر تولید علوم انسانی اسلامی را در همین نکته باید جست. اما از ضرورت‌های پیش روی تولید علوم انسانی اسلامی، ایجاد شبکه اسلامی تحقیقات می‌باشد. انقلاب اسلامی برای تحقق آرمان‌های خود ناچار است به گونه‌ای تحقیقات را شبکه‌ای کرده و سازماندهی کند که نتایج تحقیقات، به تولید علوم انسانی اسلامی و به تبع آن به تحقق تمدن اسلامی منتهی شود. شبکه اسلامی تحقیقات، جریان مقدورات جامعه در یک نظام اسلامی «منطقی، توسعه‌یاب، شفاف و فرآیندساز» از ارتباطات تحقیقاتی «مستقل، رقابت‌پذیر و عادلانه» برای تحقق تمدن اسلامی از طریق توسعه همه جانبه تفاهم اجتماعی، است.

برای تحقق شبکه اسلامی تحقیقات لازم است که ارکان هسته مرکزی این شبکه توصیف بیشتری یابد. نبود هر کدام از ارکان هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیقات، هدفی را که از تأسیس شبکه اسلامی تحقیقات ترسیم شده است، مختل خواهد کرد. «مدیریت شبکه‌ای تحقیقات»، «بانک اسلامی اطلاعات»، «مدل مطالعات تطبیقی» و «طرح گفتگوی سازمانی» از جمله ارکان ضروری هسته مرکزی،

عضو هیأت علمی فرهنگستان علوم اسلامی، نویسنده مسئول مقاله^{۱۲۵}

پژوهشگر گروه منطق و روش شناسی فرهنگستان علوم اسلامی^{۱۲۶}

پژوهشگر گروه فلسفه فرهنگستان علوم اسلامی^{۱۲۷}

اولین همایش ملی «چیستی و چگونگی تحول در علوم انسانی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای»

در برپا ساختن شبکه اسلامی تحقیقات می‌باشد. در این مقاله ضرورت وجود شبکه اسلامی تحقیقات، توصیف تفصیلی قیود تعریف آن و کارکردهای هر کدام از ارکان هسته مرکزی آن را در برپایی شبکه اسلامی تحقیقات تبیین خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: شبکه اسلامی تحقیقات، مدیریت شبکه‌ای تحقیقات، بانک اسلامی اطلاعات، مدل مطالعات تطبیقی، طرح گفتگوی سازمانی

مقدمه: تمدن اسلامی و ضرورت تولید علوم متناسب با آن

تحقیق و پژوهش از ضرورت‌های یک جامعه پویا است. بدون تحقیقات، نیازمندی‌های جامعه پاسخ داده نمی‌شود و در رشد و تکامل جامعه دچار اخلال ایجاد می‌شود. برای رفع نیازمندی‌های جامعه در تحقیقات، نسبت بین مفاهیم موجود و نیازمندی‌ها را ملاحظه کرده و با تغییر در نظام مفاهیم منجر به تکامل جامعه می‌شود. (حسینی الهاشمی، ۱۳۷۴ الف) به این معنا که برای رفع نیاز جدید لازم است مجموعه مفاهیم موجود به کمک تحقیقات، دستخوش تغییر شوند تا نسبت‌های جدیدی تولید شده و مفاهیم جدیدی پدید آید که قدرت رفع نیاز را داشته باشند. بر این اساس می‌توان گفت برای تولید مفاهیم جدید و به تبع، پاسخ به نیازهای تکامل بخش جامعه، انجام تحقیق ضرورت دارد. اما نیازهای هر جامعه‌ای از هم بریده نیستند و با هم یک نظام دارای روابط و اولویت‌بندی را تشکیل می‌دهند که معین می‌کند کدام نیاز از منزلت بیشتری در جامعه برخوردار است و حساسیت و گرایش جامعه نسبت به هر نیازی چه مقدار است. وقتی نیازها در ارتباط با هم قرار می‌گیرند، بر هم تأثیر می‌گذارند و در نهایت نیازهای ترکیبی در جامعه تشکیل می‌شود که از نیازهای جوامع دیگر متمایز می‌شود. چرا که نیازی که جامعه بیشترین حساسیت را روی آن دارد، آنچنان مهم است که برآورده ساختن نیازهای دیگر نیز به تبع رفع آن نیازمندی مشخص انجام می‌گیرد و در نتیجه مهمترین نیازمندی، محور تبیین دیگر نیازمندی‌ها می‌شود و نظام نیازمندی‌ها با محوریت آن شکل خواهد گرفت. به عنوان مثال جامعه‌ای که اولویتش برآورده سازی نیازهای خوراک و پوشاک خود است با جامعه‌ای که اولویتش برپا کردن پرچم اسلام در قتل رفیع جهانی است، در عمل، نظام نیازمندی متفاوتی خواهند داشت. به همین دلیل پاسخی هم که برای حل این نیازمندی‌ها توسط تحقیقات به دست می‌آید متفاوت خواهد بود. جهت داری علم نیز بر این تحلیل استوار است.

علم اسلامی و علی‌الخصوص علوم انسانی اسلامی به منظور پاسخ به نیازمندی مشخصی ایجاد می‌گردد. جامعه ایران به دنبال انقلابی که کرده است خواهان تحقق اسلام در جامعه خود می‌باشد. هدفی که از این انقلاب اسلامی توسط رهبران آن ترسیم شده است، تحقق تمدن اسلامی می‌باشد.^{۱۲۸} «در آن، هم علم هست، هم پیشرفت هست، هم عزت هست، هم عدالت هست، هم قدرت مقابله‌ای با امواج جهانی هست، هم ثروت هست»^{۱۲۹} بنابراین جامعه ایران نیازمند انجام تحقیقاتی است که پاسخ نظام نیازمندی‌های

^{۱۲۸} مقام معظم رهبری، (۱۳۸۳/۰۸/۰۶) بیانات در دیدار مسئولان نظام

^{۱۲۹} مقام معظم رهبری، ۹۴/۰۸/۲۰، بیانات در دیدار رؤسای دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری

خود را به دست آورد که از پاسخ‌ها به علوم اسلامی نام می‌بریم. اما چگونه می‌توان تحقیقات را ساماندهی کرد که به تولید علوم انسانی اسلامی منتهی شود؟ فرهنگستان علوم اسلامی قم در زمینه ساماندهی سازمان تولید علم پژوهش‌های بسیاری داشته است و اساس تولید علم اسلامی در جامعه را به اصلاح سازمان تولید علم بر اساس منطق جامع و هماهنگ کننده معارف بشری می‌داند. ایده اصلی این سازمان برای تحقق علوم انسانی اسلامی، ایجاد شبکه اسلامی تحقیقات می‌باشد. بنابراین در پژوهش حاضر سعی می‌گردد ابتدا با استفاده از «استدلال منطقی» داده‌های مرتبط با ضرورت شبکه اسلامی تحقیقات بررسی گردد. سپس با استفاده از روش «اسنادی» اطلاعات، تعریف و ارکان شبکه اسلامی تحقیقات در منابع فرهنگستان علوم اسلامی مورد دقت قرار می‌گیرد. عمده مباحث پژوهشی فرهنگستان علوم اسلامی به صورت شفاهی و در قالب جلسات پژوهشی ارائه شده است^{۱۳۰} و در این مقاله سعی شده است به اصل منابع ارجاع داده شود.

۱- ضرورت ایجاد شبکه اسلامی تحقیقات برای تولید علوم اسلامی

تحقیق فعلی اجتماعی است و در ارتباط با امور متعدد اجتماعی و با استفاده از منابع و مقدرات جامعه انجام می‌گیرد. تحقیق برای رفع نیاز و ارائه پاسخ به مسأله‌ای انجام می‌گیرد؛ در حالی که هر نیاز و مسأله‌ای به صورت اجتماعی و در بستر جامعه پدید می‌آید. (حسینی الهاشمی، ۱۳۷۷) محقق یا مسأله تحقیق را از جامعه خویش (به عنوان سفارش تحقیق) می‌گیرد و یا برای او در تعامل با جامعه و در بستر آن، مسأله تحقیق ایجاد می‌شود. در این حالت هم انگیزه تحقیق در هر مسأله‌ای به واسطه شرایط اجتماعی ایجاد می‌شود و هم خود مسأله تحقیق در ارتباط با شرایط اجتماعی شکل می‌گیرد. (حسینی الهاشمی، ۱۳۷۱ الف)

محقق در فرآیند تحقیق نیز نیازمند به تفاهم و تعامل با جامعه است تا بتواند صحت سیر تحقیق و محصول تحقیق را تضمین کند. در سیر انجام هر تحقیقی (از ابتدا تا انتها) ارتباطات علمی میان محقق و با سایرین برقرار می‌گردد. هر تحقیقی مشاور، ناظر، مدیر و یا حداقل ناقد و ارزیابی دارد و اگر این چنین نباشد، محصول تحقیق تنها در دست محقق مانده و عرضه نخواهد شد و در نتیجه هیچ کس از وجود آن تحقیق بهره‌مند نخواهد گردید. در واقع تحت ارتباطات علمی مشخصی است که می‌توان تحقیق را انجام داد. (حسینی الهاشمی، ۱۳۷۵)

www.isaq.ir حدود ۶۰۰۰ فایل صوتی مربوط به جلسات مؤسس دفتر فرهنگستان (که بسیاری از آنها پیاده سازی شده) در پرتال فرهنگستان به نشانی^{۱۳۰}

قرار داده شده است که البته با سطوح مختلف دسترسی، امکان استفاده از آن فراهم است.

انجام هر تحقیقی نیز نیازمند مقدورات اجتماعی است. این مقدورات توسط جامعه پدید آمده است و محقق بدون آنها امکان تحقیق را ندارد. تحقیق به وسیله مواد و اطلاعاتی نظام‌مند انجام می‌گیرد و بدون این نظام اطلاعات و مفاهیم (که توسط دیگر افراد جامعه تولید می‌شود)، امکان تحقیق سلب می‌گردد. از دیگر سو، انجام هر تحقیقی نیازمند مقدورات سیاسی است و محقق که اعتبار لازم برای انجام تحقیقی را نداشته باشد، توسط جامعه، متصدی انجام تحقیق نمی‌گردد. همچنین هر تحقیقی نیازمند منابع مالی است که جزء مقدورات اجتماعی می‌باشد. این مقدورات در دست افراد یا سازمان‌های مختلفی در جامعه قرار دارد و محقق در تعامل با ایشان امکانات لازم برای تحقیق را به دست می‌آورد. بنابراین انجام تحقیق مستقل از جامعه و بدون کوچکترین ارتباط با جامعه امکان‌پذیر نمی‌باشد. (حسینی الهاشمی، ۱۳۷۱ ب) ممکن است که محقق نسبت به ارتباطات اجتماعی حاکم بر تحقیق خود و نحوه تأمین مقدورات لازم برای تحقیقش ناآگاه باشد. مثلاً محقق ممکن است نسبت به اینکه چه عواملی باعث گردید که علاقه‌مند به مسأله تحقیق خویش گردد و یا چه سازمانی هزینه تحقیقات او را تأمین کرده است و یا بر اساس چه نظام مفاهیمی به تولید علمی پرداخته است و کدام مفاهیم را حاکم بر تحقیق خود فرض کرده است، اشعار نداشته باشد؛ اما بدون وجود این ارتباطات و مقدورات نیز امکان تحقیق وجود ندارد. (حسینی الهاشمی، ۱۳۷۴ ب)

- ضرورت ایجاد شبکه تحقیق

اما آیا می‌توان این ارتباطات را - که اغلب برای محقق ناخودآگاه است - و مقدورات لازم برای تحقیق را بهینه کرد و از آن کارایی بالاتری گرفت؟ برای پاسخ به این سؤال باید دید که این ارتباطات و مقدورات چه تأثیری بر تحقیق و محصولات تحقیق می‌گذارند و از خلال آن متوجه شد که آیا ضرورت دارد در ارتباطات و مقدورات لازم برای تحقیق، تصرف کرد یا خیر.

اگر محققین بدانند که مسأله تحقیق چه نسبتی با نظام نیازمندی‌های جامعه دارد و در چه فرآیندی مسأله تحقیق برای ایشان شکل می‌گیرد، اولاً خواهند توانست که مسائل اصلی تحقیق که پاسخگوی نیازمندی جامعه است را مورد توجه قرار دهند و به مسائل تبعی نپردازند. ثانیاً با شناخت اینکه چه محققینی به دنبال پاسخ‌گویی به چه مسائلی رفته‌اند، موازی کارهای مضر در پاسخ به مسائل مشابه از بین می‌رود. در نتیجه حجم بیشتری از مسائل و نیازمندی‌های جامعه مورد بررسی قرار می‌گیرد. بنابراین ضرورت دارد ارتباطات تحقیق با نظام نیازمندی‌های جامعه و ایجاد مسائل تحقیق آگاهانه و قاعده‌مند ارتقا یابد تا مسائلی که نیاز اصلی جامعه است مورد دقت قرار گیرد.

همچنین اگر رابطه میان محققین و نظام مفاهیم جامعه قاعده‌مند باشد و آگاهانه از مفاهیم موجود جامعه در تحقیق خود استفاده نمایند، اولاً مسائل تحقیق که هنوز پاسخ مشخص ندارند، معین می‌شوند و دیگر محقق به پاسخ‌گویی به مسائلی روی نمی‌آورد که قبلاً تحقیق در مورد آنها صورت گرفته است. ثانیاً با توجه به منزلت مفاهیم در جامعه اقدام به پژوهش و تولید پاسخ برای نیازمندی‌های جامعه می‌کند که در نتیجه نیاز واقعی جامعه، به آن صورت که جامعه انتظار دارد برآورده می‌شود که در ادامه نوشتار توضیح داده خواهد شد.

افزایش تفاهم روی محصولات و فرآیند تحقیق نیز امری امکان‌پذیر است. محققین می‌توانند با برقراری ارتباط میان خود اولاً در فرآیند تحقیق و تولید محصولات علمی مشارکت داشته باشند و از این طریق، تفاهم میان خویش را افزایش دهند. در واقع اطمینان از صحت نتایج تحقیقاتی یکی از ثمرات ارتباط محققین با یکدیگر در فرآیند تحقیق می‌باشد. ثانیاً با منسجم شدن فرآیندهای تحقیق (به دلیل ارتباط محققین با یکدیگر و به نقد گذاشتن فرآیندهای تحقیق و اصلاح و بهینه‌آنها) سرعت و دقت تولید علم افزایش می‌یابد. در نتیجه از این منظر نیز ضرورت دارد تا ارتباطات تحقیقاتی قاعده‌مند، منسجم و آگاهانه گردد تا بتوان سرعت و دقت انجام تحقیق در کشور را افزایش داد.

مجموعه ارتباطات مقدوراتی که برای انجام تحقیق ضروری شمرده شد، معین می‌کند که تحقیق از جهات مختلف وابسته به شرایط اجتماعی است و این ارتباطات به هم پیوسته قابل بهینه‌سازی بوده و نیاز به تکامل دارد. بنابراین ضروری است ساختاری برای هماهنگ‌سازی، قاعده‌مندسازی و خودآگاه کردن ارتباطات تحقیقاتی و خصوصیت مقدورات اجتماعی لازم برای تحقیق ایجاد شود. یعنی تمامی جوانب تحقیقات را به صورت یک نظام قاعده‌مند خودآگاه، در بستری مناسب به یکدیگر مرتبط سازد. از این ساختار تعبیر به سازمان تولید علم می‌کنیم. البته سازمان تولید علم در صورتی می‌تواند چنین خاصیتی را از خود نشان دهد که به صورت غیرمتمرکز راهبری شود. حجم ساختارهای تولید علم در یک جامعه به گونه‌ای است که امکان مدیریت متمرکز آن وجود ندارد و باید در سطوح بسیاری از آن غیرمتمرکز عمل شود. بنابراین این سازمان تولید علم را که مجبور است غیرمتمرکز عمل کند، شبکه تحقیق می‌نامیم تا برداشت سازمان متمرکز از ساختار تولید علم ایجاد نگردد.

شبکه تحقیق در واقع یک نظام منسجم و قاعده‌مند است که منجر به افزایش سرعت، دقت و تأثیر تحقیقات خواهد شد. چرا که اولاً نیازمندی‌های جامعه (اعم از خودآگاه و ناخودآگاه) به دلیل حجم و نوع ارتباطاتی که در شبکه تحقیق ایجاد می‌شود، سریع‌تر تبدیل به نظام نیازمندی‌ها می‌شود. همچنین با مشخص شدن نظام

نیازمندی‌های جامعه در شبکه تحقیق، مسائل تحقیق متناسب با نیازمندی‌های جامعه سریع‌تر به دست می‌آید. ثانیاً شبکه تحقیق برای محققین به صورت برخط، ارتباطات لازم تحقیقاتی را ساماندهی می‌کند و از موازی کاری‌های مضر جلوگیری می‌نماید و از این منظر نیز سرعت تحقیق را افزایش می‌دهد. همچنین شبکه تحقیق با قاعده‌مندسازی ارتباطات، ایجاد ابزارهای تحقیقاتی، ساماندهی فرآیند تحقیقات، دسترسی آسان به اطلاعات معتبر، در اختیار عموم قرار دادن تحقیقات (به عنوان نظارت عمومی بر تحقیقات شبکه) و ایجاد احساس کارا بودن و مورد استفاده بودن محصولات تحقیقات و پیگیری دائمی بازخورد تحقیقات به جامعه محققین، دقت در تحقیقات را افزایش می‌دهد. از منظر دیگر محصول ایجاد شده را در اختیار مخاطبان خاصش قرار می‌دهد تا تأثیر و بهره‌وری تحقیقات را افزایش دهد. بنابراین وجود شبکه تحقیق برای افزایش سرعت، دقت و بهره‌وری در تحقیقات امری کاملاً ضروری می‌باشد.

- ضرورت ساخت شبکه اسلامی تحقیق برای تولید علوم انسانی اسلامی

باید در نظر داشت که بدون وجود جهت‌مندی مشخص، امکان شبکه‌ای کردن تحقیق وجود ندارد. از طرفی نظام نیازمندی‌های جامعه تابع گرایش‌ها و حساسیت‌های جامعه شکل می‌گیرد و بنابراین نظام نیازمندی‌هایی که شبکه تحقیق در پی پاسخ‌سازی برایشان است، جهت‌دار می‌باشد.

همچنین نظام مفاهیم مورد قبول جامعه نیز به گرایش‌ها و حساسیت‌های جامعه متصل است. در طبقه‌بندی مفاهیم مشخص می‌گردد به کدام مفهوم بیش از مفاهیم دیگر باید ملتزم بود و از منزلت بیشتری میان مفاهیم برخوردار است و ملاک صحت مفاهیم منزلت پایین‌تر است. هنگامی که برای پاسخ به مسأله‌ای، مجموعه مفاهیم موجود توانایی پاسخ به مسأله را ندارند، باید نظم و ارتباط مفاهیم تغییر کند و یا مفهوم جدیدی تولید شود و در نظام مفاهیم جایگاه پیدا کند. در این صورت اینکه از چه مفاهیمی در پاسخ به مسأله استفاده شود و زمینه ایجاد ارتباط جدید میان مفاهیم و یا زمینه تولید مفهوم جدید گردد، تابع این نکته است که به کدام مفهوم اعتماد بیشتری داریم و منزلت رفیع‌تری برای ما دارد. جامعه‌ای که به دنبال اسلامی‌تر کردن محیط زندگی خود است، منزلت مفاهیم دینی را رفیع‌تر و بالاتر از جامعه غیردینی می‌داند. چنین جامعه‌ای به دنبال تحقق دین در زندگی خود است و در نتیجه نیازمندی او با جریان مفاهیم دینی در جامعه محقق می‌شود. محقق اگر ناخودآگاه از نظام مفاهیمی برای پاسخ به نیازهای جامعه استفاده نماید که برای معارف دینی جایگاه مورد انتظار جامعه را ترسیم نکرده باشد، ناخودآگاه در پاسخ‌ها و علوم می‌کند، مفاهیم دیگری را در جامعه جریان می‌دهد و همین عامل تعارض میان پاسخ و نیازمندی جامعه می‌گردد. بنابراین نظام مفاهیم

هر جامعه‌ای تابع گرایش‌ها و حساسیت‌های جامعه می‌باشد و از این منظر نیز شبکه تحقیق با استفاده از نظام مفاهیم خاص، جهت‌دار می‌شود.

نحوه ارتباط محققین با یکدیگر و انجام تحقیق (که در فرآیند تحقیق به آن پرداخته می‌شود) نیز تابع گرایش‌ها و حساسیت‌های جوامع متفاوت است. هر جامعه‌ای برای تحقیق اهداف خود نیازمند ایجاد فرآیند خاصی برای تحقیق می‌باشد که پاسخ نیازمندی‌های خود را در قالب علوم مختلف به دست می‌آورد. در واقع یک نظام جامع روش تحقیق در شبکه تحقیق نیاز است که معین کند انواع منابع اطلاعاتی و فعالیت‌های تحقیقاتی متناسب با آنها چگونه در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند که منجر به تولید علم متناسب با اهداف و ارزش‌های جامعه می‌شود. (۵) به عنوان مثال وقتی نحوه تعامل معارف استنباطی از دین با معارف دیگر مشخص نباشد و معین نشود که در دانشگاه از معارف استنباطی در چه فعالیت‌های تحقیقاتی می‌توان استفاده نمود و یا چه فعالیت‌هایی را می‌توان روی این معارف انجام داد، چگونه می‌توان انتظار داشت که تحقیقات کشور منجر به تولید علوم انسانی اسلامی شود؟ به همین دلیل مشاهده می‌کنیم که بعضاً به جای مفروض گرفتن این معارف و سعی در تحقق آنها در جامعه، به بررسی درستی و یا نادرستی این معارف از طریق روش‌های تجربی می‌پردازند. به عنوان مثال چنانچه اسلام، رفتار اقتصادی جامعه را به گونه‌ای توصیف می‌کند که منجر به گسترش اثار در جامعه می‌شود، برخی با روش‌های تجربی ادعا می‌کنند که به دلیل وابستگی قیمت به عرضه و تقاضا این گزاره غلط است. در حالی که چنین گزاره‌هایی از دین، به دنبال تبیین ارتباطات مطلوب اجتماعی است که مدل‌های علمی باید وضعیت موجود جامعه را به سمت تحقق این گزاره‌ها منتقل نمایند. بنابراین با توجه به اینکه نظام جامع روش تحقیقی در هر جامعه‌ای باید متناسب با گرایش‌ها و اهداف آن جامعه ترسیم شود، شبکه تحقیق نیز از این منظر که ارائه دهنده این نظام جامع می‌باشد، جهت‌دار خواهد بود.

از وابستگی و مرتبط بودن «مسائل تحقیق، نظام مفاهیمی که محققین برای تحقیق استفاده می‌کنند، انگیزه محققین برای پاسخ به مسائل، نظام جامع روش تحقیق که محققین تابع آن، فرآیند تحقیق خود را معین می‌نماید و مباحثی از این دست» به گرایش‌ها و حساسیت‌های جامعه و امکان بهینه‌سازی این روابط، مشخص می‌گردد که بدون وجود هیچگونه گرایش و حساسیتی، نمی‌توان شبکه تحقیق را بنا کرد. چرا که ایجاد ارتباطات صریح برای افزایش «سرعت، دقت و بهره‌وری» تحقیقات جامعه، بر پایه همان گرایش‌ها و حساسیت‌ها صورت می‌گیرد. جامعه ایران نیز که به دنبال تحقق تمدن اسلامی قیام کرده و انقلاب اسلامی ایجاد کرده است، برای تأمین نظام نیازمندی‌های خود در قالب علوم انسانی اسلامی ناچار است که شبکه اسلامی تحقیقات را بنا نماید که در آن گرایش‌ها و حساسیت‌های اسلامی، مبنای شبکه‌ای شدن تحقیقات

اولین همایش ملی «چیستی و چگونگی تحول در علوم انسانی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای»

قرار می‌گیرد. بنابراین شبکه اسلامی تحقیقات، شبکه‌ای است که به شیوه‌ای خاص همه تحقیقات را به هم ارتباط داده و مقدورات جامعه را جریان می‌دهد که منجر به گسترش، هماهنگی و جهت بخشی به تحقیقات با «سرعت، دقت و بهره‌وری» بالایی برای حل نیازمندی‌های جامعه اسلامی از طریق تولید علم اسلامی و علی‌الخصوص علوم انسانی اسلامی می‌شود.

۲- مشخصات شبکه اسلامی تحقیقات

توصیفی که تا کنون از شبکه اسلامی تحقیقات انجام گرفت، ضرورت ساماندهی ارتباطات و مقدورات اجتماعی را برای انجام تحقیقات به منظور تولید علوم انسانی اسلامی و تحقق تمدن اسلامی به وسیله آن مشخص می‌کند. اما برای تحقق شبکه اسلامی تحقیقات نیازمندیم که تعریفی از شبکه اسلامی تحقیقات ارائه کنیم که جامع همه مشخصات لازم برای شبکه باشد و مانع از اغیار گردد. چنین توصیفی از شبکه اسلامی تحقیقات کمک می‌کند که معیار صحت و شاخص‌های سازمان تولید علم لازم برای تولید علوم انسانی اسلامی ارائه گردد. بنابراین در این قسمت نوشتار، ابتدا توصیف جامعی از شبکه اسلامی تحقیقات ارائه می‌گردد و سپس تمامی قیود و مشخصات بر شمرده برای آن تبیین می‌شود و دلیل قرار گرفتن آن قید در توصیف از شبکه اسلامی تحقیقات بیان خواهد گردید.

شبکه اسلامی تحقیقات، جریان مقدورات جامعه در یک نظام اسلامی از ارتباطات تحقیقاتی برای تحقق تمدن اسلامی از طریق توسعه همه جانبه تفاهم اجتماعی است.

که در این تعریف منظور از مقدورات جامعه «نیروی انسانی، ابزارها و امکانات» می‌باشد.

نظام اسلامی در این شبکه باید «منطقی، توسعه‌یاب، شفاف و فرآیندساز» باشد.

و ارتباطات تحقیقاتی در این شبکه «مستقل، رقابت‌پذیر و عادلانه» است. (۶)

این توصیف دارای قیودی است که شبکه اسلامی تحقیق را از دیگر موارد جدا می‌کند.

- جریان

شبکه اسلامی تحقیق یک پویایی اجتماعی و «شدن و صیوررت» اجتماعی ناشی از تحرک مقدورات جامعه در یک نظام ارتباطات خاص است که منجر به توسعه تفاهم اجتماعی می‌شود. بنابراین قید جریان در تعریف شبکه تحقیق ناظر به تحرک و تلاش جامعه برای ایجاد توسعه تفاهم اجتماعی به صورت خاص و معینی است.

- مقدورات جامعه

شبکه اسلام تحقیق از جریان مقدورات در نظام ارتباطات مشخصی شکل می‌گیرد. این قید بیان می‌کند که سازمان تولید علم صرف نرم‌افزار و یا ارتباطات نیست و بدون وجود مقدورات اساساً تشکیل نمی‌گردد. منظور از مقدورات جامعه در این تعریف «نیروی انسانی، ابزارها و امکاناتی» هستند که در یک نظام به هم مرتبط می‌شوند تا هدف شبکه (که تحقق تمدن اسلامی است) را تأمین نمایند.

○ نیروی انسانی

نیروی انسانی در اینجا اعم از محققین، مدیران و مشاوران را تشکیل می‌دهد و بیان می‌کند که تحقیق در جامعه به تنهایی و به وسیله یک محقق انجام نمی‌گیرد و نیازمند مدیران و مشاورانی است که نظام تحقیقات را کنترل نمایند. اما منظور از محققین نیز اعم از متخصصین در رشته‌های مختلف و مردم است؛ به این معنی که هر کس به تولید گمانه می‌پردازد نیز عضو محققین قرار می‌گیرد و شبکه اسلامی تحقیقات، تمامی گمانه‌های تولید شده را با حفظ سطوح محققین، جمع‌آوری می‌کند.

علت حضور آحاد مردم در تولید علوم انسانی اسلامی این است که انقلاب اسلامی با برداشتن یوغ بندگی غیر خدا از انسان‌ها سعی دارد تا از تحقیر انسان و انسانیت جلوگیری کند. هنگامی که انسانی تحقیر می‌شود، مقهور قدرت بالاتر خود شده و تابع او می‌گردد. لذا حتی در بیان نیازمندی‌های خود تابع قدرت بالاتر از خود می‌شود. اما انسانی که در فضای انقلاب اسلامی زندگی می‌کند، با اعتقاد به اینکه نباید بنده و اسیر کس دیگری غیر از خدا باشد، شجاعت و شهامت می‌یابد تا پرسش و طلب نیازمندی‌های خود را که در این فضای جدید ایجاد شده است، بیان نماید. لذا در چنین جامعه‌ای، نیازمندی‌ها با سرعت بیشتری توسعه می‌یابد به گونه‌ای که فرد یا گروه یا شرکت و نهاد خاصی، نمی‌تواند از عهده پاسخ به این حجم از نیازمندی‌ها برآیند. همچنین حجم تولید علوم انسانی غربی و تأثیرات آنها در جامعه و محققینی که در سازمان تولید علم غربی به کار گرفته می‌شود به گونه‌ای است که با صرف حضور جمع محدودی در سازمان تولید علم، توانایی پاسخگویی به حجم شبهاتی که به جامعه ایران وارد می‌شود را نخواهیم داشت. لذا شبکه اسلامی تحقیقات ایده مشارکتی کردن پاسخ به این نیازمندی‌ها و شبهات را مطرح می‌کند؛ یعنی همان کسانی که نیازمندی‌ها را

توسعه داده‌اند و شبهات را دریافت کرده‌اند، در پاسخ‌گویی به آنها مشارکت می‌کنند و شبکه اسلامی تحقیقات به گونه ای طراحی می‌شود که حضور آحاد جامعه در تولید علم را ممکن سازد.

○ ابزارها

انسان‌ها برای انجام تحقیق به ابزارهایی نیاز دارند که این ابزارها می‌تواند از سخت‌افزارها تا نرم‌افزارها و حتی ابزارهای منطقی برای تفکر را شامل گردد. بدون وجود این ابزارها حجم تولید علم بشر بسیار کاهش می‌یابد؛ چرا که ابزار تولید علم تسهیل‌گر تولید علوم می‌باشد و سرعت و دقت تولید علم را افزایش می‌دهد. ابزار علمی با به عهده گرفتن فعالیت‌های تحقیقاتی که برای انجام آن نیاز به گمانه‌زنی و تولید اطلاعات جدید نیست (مانند دسته بندی اطلاعات موجود، نمایش خانه‌هایی از نظام اطلاعات که هنوز تولیداتی در آن وجود ندارد، مرتبط کردن اطلاعات موجود با سؤالاتی که برای آنها پاسخ‌هایی از قبل تولید شده است و مواردی از این دست که به آن مقدمات تولید اطلاعات جدید می‌گوییم) ذهن محقق را برای تولید گمانه‌های جدید آزاد کرده و به همین دلیل، سرعت تولید اطلاعات جدید را افزایش می‌دهد. همچنین به دلیل تمرکز محقق بر فعالیت‌هایی که منجر به تولید جدید علم می‌شود، دقت این تولیدات نیز افزایش می‌یابد.

○ امکانات

پاره ای دیگر از مقدرات جامعه، امکاناتی می‌باشد که لازم است در اختیار تحقیق قرار گیرد تا بتوان تحقیق را به سرانجام رساند. منظور از امکانات در اینجا «قدرت، اطلاعات و ثروت» می‌باشد که در سطور قبل در مورد آن توضیح داده شده است.

- نظام اسلامی

نظام به معنی مجموعه‌ای از اجزاء به هم پیوسته و مرتبط با یکدیگر است که هماهنگ و منسجم شده‌اند و سهم هر یک در نتیجه نظام معین است. وجود قید نظام در تعریف شبکه به این معنی این است که مقدراتی که درون شبکه وارد می‌شوند در یک مجموعه ارتباطات به هم پیوسته، هماهنگ و جهت‌مند قرار می‌گیرند. چنانچه ارتباطاتی که مقدرات شبکه را به هم مرتبط می‌کند، متنازع از هم باشد و هیچگونه ارتباطی به هم نداشته باشد، نمی‌توان یک مجموعه ارتباطات با هویت مشخص تشکیل داد. همچنین تا این مجموعه ارتباطات به هم پیوسته، هماهنگ و منسجم نگردند، شاهد هم‌افزایی آثار ارتباطات مقدرات با هم نخواهیم بود. از جانب دیگر تعیین سهم تأثیر برای هر جزء در نتیجه مجموعه به معنی ورود گرایش و حساسیت ایجاد کننده نظام در مجموعه است. به این معنی که هر جزء متناسب با حساسیتی که جامعه به آن دارد، منزلتی مشخص در مجموعه پیدا می‌کند و سهم تأثیرش در نتیجه کل معین می‌شود. در نتیجه در جامعه ایران که برای جریان

اسلام در زندگی خود انقلاب کرده است، سهم تأثیر هر جزئی باید متناسب با دیدگاه اسلام تعریف شود. مفهوم نظام اسلامی به همین نکته اشاره می‌کند که نحوه ارتباطات تحقیقاتی و نظامی که از این ارتباطات شکل می‌گیرد، باید به گونه‌ای رقم بخورد که در نهایت به تولید علم اسلامی منتهی گردد.

○ منطقی

قید منطقی بیان می‌کند که نظام ارتباطاتی که در شبکه تعریف می‌شود، یک روش و مکانیزم است که از ظرفیت هماهنگ‌سازی ادارات اجتماعی برخوردار است. این نظام ارتباطات در شکل گسترده آن منطقی مشخصی است که مانند چهار عمل اصلی در ریاضیات (که سامان دهنده محاسبات عموم مردم است) سامان‌دهنده پژوهش در سطح عموم مردم می‌شود. همانگونه که در جامعه منصبی و یا فردی عهده‌دار قضاوت در مورد صحت محاسبات نیست و آحاد جامعه در مورد چهار عمل اصلی به عنوان ابزار و قاعده‌مندی محاسبه، تفاهم دارند، نظام ارتباطات درون شبکه اسلامی تحقیق در شکل گسترش یافته آن در جامعه نیز چنین خصوصیاتی را باید داشته باشد. به عبارت دیگر اگر نظام ارتباطات درون شبکه تحقیق به عنوان یک مجموعه ارتباطات به هم پیوسته، هماهنگ و با جهت‌مندی اسلامی به صورت منطق مشخصی در جامعه، عمومی نشود، شاهد هم‌افزایی ارتباطات شبکه با هم نخواهیم بود و خصلت تفاهم‌بخش بودن خود در جامعه را از دست خواهد داد. در نتیجه توانایی سامان‌دهی به پژوهش در جمیع سطوح مشارکت مردمی برای تحقق علوم انسانی اسلامی را نخواهد داشت. بنابراین شبکه در قالب روش، مکانیزم، ساختار یا به عنوان یک نظام واسطه بین افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها در جامعه عمل می‌کند.

مشخصاً ایجاد این نظام منطقی در جامعه از طریق آگاهی‌بخشی و با کمک ابزارهای لازم به عنوان پشتیبان فضای ارتباطات و اطلاعات در جامعه انجام می‌گردد؛ نه از طریق تصمیم‌گیری در مورد مقدرات اقتصادی و یا مناصب قدرت. به این ترتیب علاوه بر حفظ استقلال ارتباطات در شبکه (که در ادامه توضیح داده خواهد شد)، ضامن هماهنگ عمل کردن شبکه نیز می‌شود. به عنوان مثال از جمله مهمترین ابزارها در شبکه تحقیقات ایجاد زمینه لازم برای گمانه‌زنی و گزینش و پردازش گمانه‌ها است. از طریق ارائه زمینه‌های گمانه‌زنی است که حضور و مشارکت مردم در گمانه‌زنی تحقق می‌یابد و برای هر کس به صورت مستقل و هماهنگ با بقیه امکان گمانه‌زنی فراهم می‌شود. به عبارت دیگر نظام ارتباطات شبکه باید بتواند به عنوان یک منطق از طریق قدرت ایجاد تفاهم، باعث ایجاد مشارکت آزادانه و حداکثری مردم در برپایی شبکه گردد. در غیر این صورت تنها راه مشارکت حداکثری مردم، به صورت دستوری و به اجبار می‌باشد که در نتیجه اصل ایجاد شبکه زیر سؤال رفته و یک سازمان متمرکز پدید می‌آید.

○ توسعه‌یاب

نظام ارتباطات شبکه اسلامی تحقیق باید توسعه‌یاب باشد و هم‌گام با رشد تحقیقات در جامعه و توسعه در ادراک جامعه، باید بتواند توسعه بیابد. چرا که مقدورات جامعه در سیر تحرک و جریان در این نظام، رشد و توسعه می‌یابند. ایجاد یک شبکه ثابت و غیر متحرک باعث می‌گردد که به تدریج و با رشد ادراکات جامعه، نیازمندی‌هایی شکل گیرد که نظام ارتباطات شبکه تحقیق، توانایی برقراری ارتباطات متناسب با آن را نداشته باشد؛ در نتیجه شبکه تحقیق بر اثر رشد مقدورات جامعه فرسوده شده و می‌شکند و کنترل تحقیقات جامعه را از دست می‌دهد. بنابراین این نظام منطقی به صورت ثابت و ایستا نمی‌باشد و متناسب با رشد و توسعه تحقیقات می‌تواند ارتقا بیابد. در واقع در جریان تکامل جامعه، شبکه و منطق آن نیز در تعامل با ساختار شبکه تکامل خواهد یافت.

○ شفاف

کلیه ارتباطاتی که در شبکه اسلامی تحقیق میان مقدورات جامعه برقرار می‌گردد، فرآیند عملیات تحقیق و نتایجی که به دست می‌آید، برای دیگران شفاف و قابل دسترس است و شبکه و اعضای آن از نتایج به دست آمده بهره‌مند می‌شوند. هر کس نیز متناسب با نیاز و جایگاه خود می‌تواند از هر مقدوری در جامعه استفاده نماید. شفاف نبودن در هر کدام از موارد زیر به معنای محدود شدن شبکه و ایجاد انحصار و ساختار متمرکز می‌باشد که با مفهوم شبکه سازگاری ندارد. به معنی اینکه مشخص نیست که چه کسی یا سازمانی با چه ابزارهایی و چه امکاناتی و در چه فرآیند تحقیقاتی، چه محصولی را تولید کرده است و هر کس که به دنبال شناخت این مسائل است باید با اجازه سازمان مربوطه به این اطلاعات دست یابد. اساس ایجاد شبکه نیز بر آگاهی‌بخشی بر این موارد شکل می‌گیرد و گر نه امکان مشارکت عمومی در تولید علم به وجود نمی‌آید.

○ فرآیند ساز

در شبکه اسلامی تحقیق فرآیندسازی صورت می‌گیرد و از این طریق انجام تحقیق را تسهیل می‌نماید. در این حالت هر کسی می‌داند که در انجام یک تحقیق چه وظایفی دارد و در چه زمانی باید چه فعالیتی را انجام دهد و با چه کسانی ارتباط سازمانی و یا غیر سازمانی برقرار نماید. از جمله اینکه از چه بانک‌های اطلاعاتی منابع مورد نظر خود را می‌تواند تهیه نماید. در چه زمانی از چه کسانی می‌تواند مشاوره بگیرد و یا چه کسانی می‌توانند و یا باید متن او را ارزیابی نمایند. چه افراد و یا سازمان‌هایی می‌توانند هزینه تحقیقاتش را تأمین نمایند و و تمامی این فرآیندها به ثمر رسیدن علم اسلامی مورد توجه قرار می‌گیرد. مثلاً در تعیین مبانی تحقیق خود از منابع اسلامی باید استفاده نماید و ابتدا نیز توصیف کمال پدیده مورد تحقیق خود از منابع

اسلامی را به دست آورد تا بر اساس آن توصیف، نظریه‌ای برای انتقال پدیده از وضعیت موجود خود به کمالی که دین تعریف کرده است، ارائه نماید.

- ارتباطات تحقیقاتی

شبکه اسلامی تحقیق در بستر نظامی از ارتباطات تحقیقاتی شکل می‌گیرد. قید «تحقیقاتی» بیان‌کننده این مطلب است که در شبکه تحقیق مطلق ارتباطات مقدورات جامعه (شامل «انسان، ابزار، امکانات» جاری در جامعه) که برای تحقیق لازم است را مورد توجه قرار می‌دهیم و بدون توصیف مطلق این ارتباطات، شبکه تحقیقی که تعریف می‌شود واقعی نخواهد بود. مثلاً اگر توصیف شبکه تحقیق متنوع از ارتباطات سیاسی و یا اقتصادی انجام گیرد و تنها به توصیف ارتباطات فرهنگی بسنده شود، زمینه تحقیق برای محقق فراهم نمی‌آید. چرا که با ارتباطات سیاسی در انجام تحقیق اعتبار اجتماعی محقق ایجاد می‌گردد که ثمره آن مجوز انجام تحقیق در جامعه می‌باشد. و همچنین بدون ارتباطات اقتصادی هزینه انجام تحقیق تأمین نخواهد شد و در نتیجه زمینه ایجاد تحقیق فراهم نمی‌گردد. در واقع شبکه تحقیق با نظام دادن به ارتباطات تحقیقاتی، سعی می‌کند گرایش‌های محققین، فرآیند فکری آنها، منابع تحقیقاتی ایشان و مسائل تحقیقاتی آنها را هدایت نماید. همچنین این قید، ممیز شبکه تحقیق از شبکه غیر تحقیق است. چرا که هر شبکه‌ای، از جریان بخشی یا همه مقدورات جامعه در یک نظام ارتباطات شکل می‌گیرد و با کمک قید تحقیقاتی است که بیان می‌کنیم شبکه‌ای که در حال تعریف آن هستیم، شبکه تحقیق می‌باشد.

○ مستقل

مستقل بودن قید ارتباطات است و بیان می‌دارد که در شبکه اسلامی تحقیق هر کس و یا سازمانی مستقل از دیگری می‌تواند در شبکه، ارتباط (اعم از سیاسی، فرهنگی و اقتصادی) برقرار کرده و در برقراری ارتباط، وابسته به شخص و یا سازمان دیگری نمی‌باشد. در واقع هر کس با اراده مستقل خود در تعیین نوع فعالیتش در شبکه تصمیم می‌گیرد. مثلاً می‌تواند پیشنهاد انجام یک تحقیق را بدهد. یا هزینه انجام یک تحقیق را متقبل شود. چنانچه ارتباطات در یک ساختار تحقیقاتی مستقل تعریف نگردد، یک نظام متمرکز پدید می‌آید که در آن برقراری هر ارتباطی منوط به تأیید مراجع ذی‌صلاح خود می‌باشد. در این صورت اختیار و اراده افراد از طریق تمرکز ایجاد شده، محدود شده و منجر به کند شدن سرعت تحقیقات می‌شود. سرعت یافتن تحقیقات به معنی کم شدن زمان انجام تحقیق است و هر چه سرعت تحقیق بالاتر رود، یعنی تکامل مفهومی در جامعه زودتر اتفاق می‌افتد. یکی از مهمترین عوامل کند و تند شدن سرعت تحقیقات، میل و انگیزه محقق در انجام تحقیق است. چنانچه انگیزه محقق و شدت روحی او در انجام تحقیق بالا رود، زمینه تلاش در انجام تحقیق

بالا تر رفته و تلاش بیشتر باعث سرعت در انجام تحقیق می‌گردد. در شبکه تحقیق هر شخص و یا سازمانی به صورت مختار در موضوعی که انگیزه تحقیق در آن را دارد، ارتباطات آزادانه و مستقل برقرار می‌کند و در نتیجه متغیر انگیزه محقق در ساختار شبکه مورد توجه قرار می‌گیرد. این در حالی است که در سازمان متمرکز برای ایجاد انگیزه در محقق، باید زمان و یا هزینه قابل توجهی برای هماهنگ شدن اراده محقق با اراده مافوق خود مصرف گردد و در نتیجه سرعت تحقیق به صورت معناداری کاهش می‌یابد.

○ رقابت‌پذیر

وقتی سطوح مختلف شبکه، از اراده‌های مستقلی برخوردار هستند و مستقل بودن ارتباطات را مطلق در نظر بگیریم، شبکه در برخورد با تخلف با مشکل جدی مواجه می‌شود. چرا که هر کس می‌تواند هر نوع ارتباطی را در شبکه برقرار کند و نظم، به هم پیوستگی و هماهنگی شبکه را مخدوش نماید. برای حل این مشکل در نظام‌های متمرکز از عزل و نصب و وسایل تنبیهی و تشویقی متناسب با آن استفاده می‌کنند. در این نوع از سازمان‌ها هر کسی که خلاف اراده مدیر سازمان (به عنوان اراده محوری سازمان) عمل نماید را متخلف محسوب می‌کند و با ابزار عزل و نصب تخلفات را کنترل می‌نماید. البته هر چند با ایجاد تمرکز می‌توان مانع تخلف شد، اما تمرکز عامل تضعیف‌کننده تحرک در شبکه می‌شود. شبکه اسلامی تحقیق برای رفع این مشکل و کنترل تخلف در شبکه و برای اینکه هم اختیارات از طریق تمرکز، محدود نشود و هم سرعت تحرک اطلاعات افزایش یابد، فعالیت‌های مورد نیاز در شبکه را از بازار اجتماعی درخواست می‌کند. در شبکه، اراده‌ها و آگاهی‌ها به گونه‌ای به یکدیگر وابستگی دارند که نه اراده‌ها به صورت تمرکزی مانع سرعت تولید آگاهی می‌شوند و نه آگاهی‌ها منشأ تقابل اراده‌ها با یکدیگر می‌شوند. بنابراین در شبکه عملاً عزل و نصب صورت نمی‌گیرد؛ بلکه با توجه به شرایط اجتماعی کنونی، خرید و فروش خدمات و اطلاعات است که جذب و ارتقاء و کاهش و افزایش کاربران را تضمین می‌کند. در نتیجه یک ارتباطات رقابت‌پذیر در شبکه تحقیق شکل می‌گیرد که تابع عرضه و تقاضا، می‌تواند مانع ایجاد تخلفات در نظام ارتباطات مستقل گردد و هر کس و یا سازمانی می‌تواند در عرضه محصول و یا تقاضا مشارکت داشته باشد.

○ عادلانه

رقابت‌پذیری ارتباطات در ساختار شبکه اسلامی تحقیقات به معنی تسلط نگاه لیبرالیستی و بازار آزاد در این ساختار نیست. ارتباطات مستقل رقابت‌پذیری که توجهی به توازن و عدالت نداشته باشد، به این معنی است که شخص دارای امکانات وسیع سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، ساختار شبکه را به سمت یک ساختار متمرکز تحکم آمیز انتقال خواهد داد؛ چرا که معنی مستقل بودن ارتباطات این است که هر کسی می‌تواند هر نوع

ارتباطی را در شبکه ایجاد نماید. در حالی که هدف از رقابت‌پذیر کردن ارتباطات در شبکه، حذف تمرکز و تضمین استقلال اراده‌ها است. بنابراین استقلال اراده‌ها در برقراری ارتباطات در شبکه باید به گونه‌ای باشد که موجب تسلط ظالمانه یک اراده بر دیگر اراده‌ها نگردد. بنابراین تمامی سطوح ارتباطات را نمی‌توان غیر متمرکز بنا کرد و ایده ایجاد هسته مرکزی در شبکه تحقیق برای ایجاد توازن و حفظ جهت‌گیری مطرح شده در شبکه تحقیق لازم است. البته فعالیت‌های هسته مرکزی بسیار محدود و مربوط به حفظ جهت‌گیری شبکه اسلامی تحقیقات در تحقق تمدن اسلامی است و تنها فعالیت‌هایی را انجام می‌دهد که غیر قابل انجام در بیرون از این هسته است.

- تحقق تمدن اسلامی

غایتی که شبکه اسلامی تحقیقات به دنبال آن است، تحقق تمدن اسلامی به عنوان نیازمندی‌ای است که جامعه ایران برای رسیدن به آن انقلاب کرده است. تمدن اسلامی به عنوان نحوه مدنیتی است که در آن تمامی شئون و سطوح حیات انسان و تمامی ارتباطاتی که انسان با خود، خدا، انسان‌های دیگر و طبیعت برقرار می‌کند متناسب با دین مبین اسلام تعریف شده است. در واقع شبکه اسلامی تحقیقات اصلی‌ترین بخش تولید فرهنگ جامعه ایران را برای رسیدن به این مقصد تشکیل می‌دهد. جهت‌گیری اصلی که بر اساس آن نظام مسائل، نظام مفاهیم و نظام روش تحقیق شبکه اسلامی تحقیق بنا می‌شود را مفهوم تمدن اسلامی بیان می‌کند. در غیر این صورت جهت‌گیری شبکه تحقیقی که ایجاد می‌گردد را نمی‌توان اسلامی دانست.

- توسعه همه جانبه تفاهم اجتماعی

هدف شبکه اسلامی تحقیق برای تحقق تمدن اسلامی، توسعه تفاهم اجتماعی است و به دنبال این است که توسعه اجتماعی با استفاده از قدرت سیاسی و یا سرمایه اجتماعی رقم نخورد و جامعه در یک فضای متفاهم ارتقا یابد تا دچار ناهنجاری‌های اجتماعی نگردد. توسعه تفاهم اجتماعی توسط شبکه اسلامی تحقیق همه جانبه بوده به صورت بخشی انجام نمی‌گردد و یا موضوعات خاصی را در خود تعریف نمی‌کند؛ چرا که گستره شبکه تحقیقی که بیان گشت تمامی نظام اجتماعی را می‌پوشاند و مختص به تحقیقات فردی یا گروهی مشخصی نیست. در این شبکه، تمامی تحقیقاتی که در جامعه انجام می‌گیرد در یک نظام دیده شده و ارتباطات‌شان با سایر تحقیقات معین می‌گردد و از این طریق سعی می‌کند تفاهم اجتماعی را به صورت همه جانبه توسعه دهد. منعزل کردن قسمتی از تحقیقات جامعه از باقی قسمت‌ها به معنی جدا کردن تأثیر و تأثر آن تحقیقات از کل جامعه است. چرا که جامعه یک نظام به هم مرتبط است و تأثیر در قسمت آن باعث تأثر

اولین همایش ملی «چیستی و چگونگی تحول در علوم انسانی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای»

باقی قسمت‌ها می‌شود و لذا هر تحقیقی در جامعه اگر باعث تغییر در هر قسمتی شود، ناچار باید در شبکه اسلامی تحقیق جایگاهی داشته باشد.

چنانچه شبکه اسلامی تحقیق با تمامی قیود آن محقق گردد و منجر به تحقق تمدن اسلامی از طریق توسعه همه جانبه تفاهم اجتماعی نگردد، در واقع هدف و غایتی که از شبکه اسلامی تحقیق داشته‌ایم را محقق نکرده است و در نتیجه تعریف شبکه تحقیق باید تغییر کند. بنابراین این قید به صورت معیار صحت توصیف از شبکه تحقیق عمل کرده و مانع تغییر غایت و کارکرد شبکه اسلامی تحقیق می‌شود.

مشخصاتی که برای شبکه اسلامی تحقیقات برشمردیم، شاخص‌های نظری برای سنجش سازمان تولید علم کشور است و کمک می‌کند که تحولات سازمان تولید علم کشور را برای تبدیل شدن به شبکه اسلامی تحقیقات مدیریت نماییم.

۳- ارکان هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیقات

بنا به تعریفی که از شبکه اسلامی تحقیقات ارائه گشت، ساختار شبکه اسلامی تحقیقات به وسیله حضور مردم و بر اساس قواعدی که هسته مرکزی شبکه ارائه می‌کند، ایجاد می‌شود. بنابراین تحقق شبکه اسلامی تحقیقات بدون بنا کردن هسته مرکزی شبکه (که وظیفه هماهنگ‌سازی حضور مردم در شبکه را برعهده دارد) امکان‌پذیر نخواهد بود. (۷) هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیق بر پایه چهار رکن استوار می‌گردد که عبارتند از؛ ۱- مدیریت شبکه ۲- بانک اطلاعات شبکه ۳- مدل تطبیقی شبکه ۴- تالار گفتگو یا گفتگوی سازمانی شبکه

- مدیریت شبکه

شبکه اسلامی تحقیقات شبکه‌ای است که به دنبال شبکه کردن تمامی تحقیقات - نه بخشی از تحقیقات - موجود در جامعه است. در این شبکه (چه در مقیاس ملی و چه در مقیاس جهانی) برای این که به تحقیقات جامعه پوشش و چینش منطقی داده شود اولاً باید از تحقیقات غیر ضرور جلوگیری گردد؛ ثانیاً از موازی کاری در تحقیق پرهیز شود؛ ثالثاً اولویت بندی در میان تحقیقات انجام گیرد؛ و رابعاً تمام تحقیقات در یک نظام جامع تحقیق و در نسبت باهم دیده شود. مجموعه این فعالیت‌ها بدون مدیریت تحقیق امکان‌پذیر نیست.

یکی از ابزارهای این مدیریت، پروپازال یا نظام جامع طرح تحقیق است که همه طرح تحقیق‌های نظام اجتماعی - برای حل نیازمندی‌های جامعه - باید در ذیل آن و مبتنی بر آن هماهنگ گردند؛ یعنی طرح تحقیق‌های مختلف پذیرفته شده، اولویت‌بندی و نظام یابند. نظام جامع طرح تحقیق ابزار منطقی مدیریت شبکه برای مهندسی تمامی تحقیقات موجود در جامعه است و با ارائه خدمات پشتیبانی از تحقیقات، سازمان تولید علم را هدایت می‌کند. البته مدیریت شبکه از سنخ مدیریت ستادی نیست که خدمات اجرایی ارائه دهد؛ بلکه از نوع مدیریت محتوا و یک مدیریت روشی است که برای توسعه تحقیقات همه خلأهای تحقیقاتی را در یک نظام جامع می‌بیند تا وظایفی که برای آن برشمرده شد را انجام دهد.

جلوگیری از انجام تحقیقات خارج از نظام جامع طرح تحقیق در شبکه، خللی در جامعیت شبکه اسلامی تحقیقات ایجاد نمی‌کند. چرا که حذف اینگونه تحقیقات، یک حذف منطقی است؛ شبکه دارای یک طرح جامع است و مبتنی بر آن استانداردهای طرح تحقیق، مصداق تحقیق و کلاسه تحقیق روشن می‌گردد و هر امری به عنوان طرح یا موضوع تحقیق پذیرفته نمی‌شود. البته ایجاد سعه و ضیق در استانداردهای طرح تحقیق‌ها و تحقیق‌ها از طریق تغییر در نظام تحقیق همیشه میسر است که خود آن هم مبتنی بر نیاز اجتماعی صورت می‌گیرد. مانند تغییری که ممکن است در قانون اساسی یک کشور رخ دهد که آن هم مبتنی بر نیاز اجتماعی و ناکارآمدی قانون اساسی در یک برهه از زمان است؛ البته اعمال مدیریت در این ساختار از طریق طرح جامع طبقه‌بندی، نظام‌دهی، تخصیص و تعیین جایگاه مناسب است تا حذف کلی یک تحقیق. مگر در جایی که موضوع مورد نظر تخصصاً از موضوع تحقیق خارج باشد یا تشخیص خروج امری موسوم به تحقیق از ذیل طرح جامع در حد بدیهی باشد.

یکی از ویژگی‌های این مدیریت، غیر متمرکز بودن آن است. جامعه تحقیقات اعم از افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها باید اختیار لازم را در ارائه طرح‌های تحقیقاتی داشته باشند و همه بتوانند در ارائه طرح تحقیقاتی مشارکت داشته باشند و اگر کسی بخواهد تحقیقی انجام دهد به الزام دیگری نبوده و به اقبال خود باشد. مکانیزم عمل در این نوع مدیریت به طریق عزل و نصب نیست بلکه از طریق قواعدی که داده می‌شود و نرم‌افزاری که ساخته می‌شود، اعمال مدیریت صورت می‌گیرد. بنابراین در این شبکه نه جبر مطلق وجود دارد که هیچ اختیاری نباشد و طرح تحقیق‌ها و تحقیق‌ها همه بر اساس الزام و دستور انجام گیرد و نه اختیار مطلق است که هیچ قاعده‌ای بر طرح‌های تحقیقی و تحقیق حاکم نباشد؛ بلکه هر طرحی در تناسب با طرح جامع تحقیقات پذیرفته و اولویت‌بندی می‌شود. طرح جامع تحقیق که متناظر با نظام مجموعه نیازمندی‌ها و خلأهای اجتماعی و توسعه آنها پدید آمده است. بنابراین هر تحقیقی خریدار دارد و خریدار، هر چیزی را به عنوان تحقیق

نمی‌پذیرد. مهندسی طرح جامع تحقیقات میان «تولید کنندگان تحقیق و پاسخ دهندگان» و «نیازمندان تحقیق، مصرف کنندگان و خریداران آن» هماهنگی به وجود می‌آورد.

به طور خلاصه باید گفت هر جامعه‌ای مجموعه نیازهایی دارد که برای تأمین متناسب با توسعه اجتماعی این نیازها، این نیازها باید به صورت مجموعه نیازهایی دیده شوند که نسبت‌های هر کدام از آن نیازها با هم در آن مجموعه دیده شود و وحدتی بین آنها از این طریق به دست می‌آید. این وحدت نیازهای به هم پیوسته و سیستم نیازهای اجتماعی از طریق یک مبنای فلسفی که همه نیازها را ذیل یک نیاز تکاملی اجتماعی قرار می‌دهد تصویر می‌شود و مبتنی و متناسب با آن مبنای فلسفی است که بعد از طی مراحل مبتنی بر آن، طرح جامع نظام نیازهای اجتماعی به دست می‌آید که یکی از ابزارهای مدیریت شبکه تحقیقات برای مهندسی و سازماندهی تمامی تحقیقات موجود در جامعه در جهت حل نیازمندی‌های اجتماعی است.

مدیریت شبکه توأمان هم مشارکت عمومی را از طریق مدیریت غیر متمرکز رقم می‌زند و هم همه این مشارکت‌ها را از طریق طرح جامع تحقیقات مهندسی می‌کند؛ یعنی با مدیریت غیر متمرکز، حضور حداکثری را رقم می‌زند و با مهندسی تحقیقات از طریق طرح جامع تحقیقات حدود و ثغور و جایگاه هر تحقیق را معین می‌سازد و با این روش بهترین نسبت ممکن را بین آگاهی‌های اجتماعی و اختیارات اجتماعی رقم می‌زند. هم حضور حداکثری و هم اولویت‌بندی و تخصیص متناسب با هر کدام تحقیق‌ها از طریق اساس قرار دادن طرح جامع تحقیقات نه با الزام سیاسی و از طریق حذف و جذب دستوری و نه با دادن آزادی مطلق و ایجاد فضای هرج و مرج تحقیقاتی با کنار گذاشتن طرح جامع تحقیقات که نماینده تمام نیازهای اجتماعی در یک سیستم بنا شده بر مبنای حد معقول آن جامعه است. (۱)

رکن ایجاد شده

- بانک اطلاعات

از آنجا که هر تحقیقی نیاز به اطلاعات دارد، در شبکه اسلامی تحقیقات نیاز به ابزاری وجود دارد که اطلاعات را در اختیار محقق قرار دهد. بانک اطلاعات، اطلاعات و منابع اطلاعات را در اختیار محقق می‌گذارد. این بانک مانند بانک‌های اقتصادی هم محل ذخیره‌اند و هم ابزار گردش. منتهی به جای پول، اطلاعات را ذخیره و به گردش در می‌آورند. بانک اطلاعات نیز مانند بانک‌های اقتصادی دارای بانک مرکزی، بانک‌های عامل و شعب هستند که سطح بانک مرکزی آن در هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیقات قرار می‌گیرد.

رابطه بانک اطلاعات و مدیریت شبکه‌ای یک رابطه تعریف شده و مشخص است. بعد از این که طرح تحقیق مورد موافقت اصولی قرار گرفت، برای انجام این تحقیق نیاز به نوع و حجم خاصی از اطلاعات دارد که این اطلاعات را بانک در اختیار محقق می‌گذارد تا محقق بتواند تحقیق خود را به انجام برساند. در واقع بانک متناسب با آن نقشه جامع تحقیقات که طرح‌های تحقیقاتی و تحقیقات جامعه را مهندسی می‌کند به تحقیقات، اطلاعات متناسب را تخصیص می‌دهد؛ یعنی بانک اطلاعات، سرویس خدماتی برای تحقق تحقیقات در هماهنگی هر چه بیشتر با آن نقشه است. هرچند بانک اطلاعات طبقه‌بندی‌های خاص خودش را دارد، اما اطلاعات را متناسب با آن نقشه جامع، در اختیار محقق می‌گذارد تا تحقیق خود را به انجام برساند. اطلاعات ارائه شده شامل اطلاعات انسانی (در همه درجات آن به منظور تعاملات محققین با یکدیگر و سازمان‌ها) اطلاعات ابزاری (ارائه نرم‌افزارهای مورد نیاز) و منابع اطلاعاتی مورد نیاز برای تحقیق است.

بانک اطلاعات در دو سطح اطلاعات را در اختیار افراد جامعه می‌گذارد یک سری خدمات عمومی می‌دهد و در آن سطح در حد بایگانی اطلاعات ارزش دارد. اما یک سری دیگری از خدمات دارد که خدمات سازمان یافته است که این خدمات را متناسب با درجه موافقت اصولی در اختیار محقق می‌گذارد. در اختیار نهمی اطلاعات ویژه در درجه اول نیاز به موافقت اصولی طرح تحقیق (که به هماهنگی آن با طرح جامع برمی‌گردد) و درجه بعدی نیاز به هزینه‌های مالی دارد.

طبقه بندی ارائه اطلاعات متناسب با هماهنگی با طرح جامع تحقیقاتی به این دلیل است که اگر همه اطلاعات در اختیار همه قرار گیرد، در سطح اول منجر به ورشکستگی بانک می‌شود؛ و در سطح دوم منجر به خروج بیشتر تحقیقات از طرح جامع و عدم امکان مهندسی و هدایت تحقیقات خواهد شد؛ و در سطح سوم منجر به عدم موازنه و استعمار فرهنگی و سلطه عده‌ای از افراد و برخی از شرکت‌های بزرگ بر اکثر افراد جامعه از طریق انحصار اطلاعاتی خواهد شد و در نتیجه هدفی که برای ایجاد شبکه اسلامی تحقیقات بیان شد را از دست خواهد داد.

بانک در سطوح مختلف هزینه‌های مختلفی را می‌تواند مطالبه کند و همچنین می‌بایست برای تحقیقات دیگران ارزش مالی نیز در نظر بگیرد تا بتواند از آن اطلاعات و تحقیقات برای خدمات بهتر به جامعه در مرحله بعد استفاده کند. ارزش گذاری اقتصادی نیز متناسب با اهمیت اطلاعات - به لحاظ کیفی و به لحاظ کمی - است که ارزش این اطلاعات تحقیقی در نسبت با امکانی است که برای تحقق بخشی نقشه جامعه ایجاد کرده‌اند. بنابراین بانک به میزان تسهیلی که ایجاد می‌کند، تسریعی که پدید می‌آورد، اطلاعات ویژه‌ای که در اختیار می‌نهد و بانک‌های اطلاعاتی و نرم‌افزارهایی که برای محقق فراهم می‌کند، می‌تواند هزینه دریافت کند که این

هزینه‌ها خرج توسعه اطلاعاتی بانک‌ها و نرم‌افزارها و تأمین هزینه‌های جاری نیروهای انسانی و استهلاک سخت‌افزارها می‌شود. البته آن چه به بانک جاذبه می‌دهد در درجه اول همان قدرت پردازش و طبقه‌بندی است که نسبت به اطلاعات دارد و در جبهه دوم قدرت تسهیل، تسریع و کثرت اطلاعاتی است که در اختیار محقق قرار می‌گیرد. در هر طرح تحقیقی فازها و لایه‌های مختلفی وجود دارد که محقق در هر یک از آن فازها و لایه‌ها به یک سری از سرویس‌های بانک احتیاج دارد. مثلاً اینترنت نیز دو نوع سرویس دارد سرویس‌های عمومی، سرویس‌های تخصصی که هر کدام نیز سطوح متفاوتی دارند، صفحات، سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی عمومی و صفحات و سایت‌های تخصصی و علاوه بر این که نفس ورود به اینترنت و حضور در آن بدون هزینه امکان ندارد، به میزان مصرفی که دارید هزینه دریافت می‌کند. علاوه بر آن سایت‌های خاص، اطلاعات خود را می‌فروشند در سایت‌های تخصصی این امر ملموس‌تر است. اما این هزینه‌ها مانع استفاده از اینترنت نشده است بلکه استفاده از آن روز به روز بیشتر شده است؛ علت آن هم تسهیل و تسریعی است که در سطح عمومی ایجاد کرده است و در سطح تخصصی علاوه بر تسهیل و تسریع دقت و کیفیت اطلاعات در اختیار گذاشته شده را بالا برده و با طبقه‌بندی اطلاعاتی و کیفیت پردازشی که در اختیار محقق می‌گذارد، به هر چه کیفی‌تر کردن تحقیق کمک می‌کند. بنابراین همانگونه که به هیچ وجه مقرون به صرفه نیست که از اینترنت استفاده نکنیم، عدم استفاده از شبکه اسلامی تحقیقات و ابزار بانک اطلاعاتی آن در تحقیق نیز مقرون به صرفه نخواهد بود. (۲)

- مدل تطبیقی

بین مدل‌های تطبیقی‌ای که بانک در اختیار محققین می‌گذارد و مدل تطبیقی که بعد از بانک به عنوان یکی از ارکان شبکه تحقیق از آن نام برده می‌شود تفاوت زیادی وجود دارد. مدل‌های تطبیقی ناشی از بانک یکی از انواع طرح‌های تحقیق و با توجه به موضوعات جزئی تحقیقی مورد نیاز جامعه از طرف بانک در دسترس محققین قرار می‌گیرد. اما منظور از مدل تطبیقی بعد از بانک، یک مدل کلان و غیر وابسته به موضوع خاص تحقیق است که باید تمام تحقیقات جامعه در سطوح مختلف تطبیق یا امکان تطبیق خاص یابند. ضرورت این ابزار در هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیقات نه از ضرورت تطبیق‌های موردی بلکه از ضرورت تطبیق همه جانبه علوم در سطوح مختلف با هم است تا از این طریق سرعت آگاهی از تغییرات، سرعت آموزش آن تغییرات و سرعت عکس‌العمل نسبت به تغییرات حوزه‌های مختلف علوم در حوزه‌های دیگر علوم بالا رود. در واقع ضرورت مدل تطبیق، ضرورت ایجاد زبان مشترک بین حوزه‌های مختلف علوم است. به عنوان مثال امکان ترجمه ابداعات فیزیکی به شیمی پدید را پدید می‌آورد به گونه‌ای که امکان شکل‌گیری ایده‌های

جدیدی بر اساس آن ابداعات در حوزه علم شیمی هم زیاد می‌شود و هم سرعت می‌گیرد. همین طور با مدل مطالعات تطبیقی در نسبت علوم و فلسفه یا با ترجمه سطوح مختلف علوم پایه، علوم انسانی، و علوم تجربی به هم می‌توان باعث شدید شدن تأثیر و تأثرات علوم و سریع شدن آن تأثیر و تأثرات شد. بنابراین در این مدل صحبت بر سر ضرورت عام تطبیق - نه ضرورت‌های موردی و خاص - همه علوم به هم (تحولات علوم در سطوح مبادی، مبانی، ارکان، آثار ...) است.

مدل تطبیق ابزار مختص بانک است نه محقق که از بانک استفاده می‌کند. چون یک ابزار کلان است نه خرد. با مدل تطبیق به دنبال ایجاد زبان مشترک هستیم و نسبت به همه تحقیقات در حوزه‌های مختلف به نحو عام باید دیده شود و چنین کاری از عهده محقق در یک موضوع مشخص بر نمی‌آید. در واقع نیروی انسانی که از این مدل استفاده می‌کند، محقق است که در بانک اطلاعات فعالیت می‌کند و از طریق ابزارهای بانک اطلاعات هم به تمامی منابع اطلاعات دسترسی دارد و هم وظیفه پردازش کل اطلاعات را دارد. (۳)

ایجاد زبان مشترک میان جامعه تحقیقاتی به وسیله مدل تطبیقی برای تحقق شبکه اسلامی تحقیقات بسیار ضرورت دارد. چنانچه بخواهیم از حضور آحاد جامعه در تولید علم استفاده نماییم، به دلیل گستردگی زیاد صنوف و ضرورت انتقال سریع اطلاعات به زبان قابل فهم برای هر یک، وجود این ابزار در شبکه اسلامی تحقیقات ضرورت می‌یابد به گونه ای که بدون این ابزار در واقع امکان برقراری تفاهم میان جامعه در تولید گمانه وجود ندارد.

- مدل گفتگوی سازمانی

ضرورت گفتگوی سازمانی ضرورت تولید انگیزه در جامعه است که این امر از طریق فراهم آوری امکان ارتباط هر چه بیشتر اراده‌ها با هم در نسبت با توانمندی‌هایی که دارند یا می‌توانند داشته باشند، انجام می‌گیرد. اشتراک مدل تطبیق و گفتگوی سازمانی در این است که هر دو را سازمان متکفل است نه افراد خاص؛ اما در مدل تطبیق در کل مسیر - که مجموعه منابع مرجع دیده می‌شود، «اصلی فرعی تبعی» می‌شوند و هر کدام، تجزیه ادبی مفهومی منطقی می‌شوند، ارتباط اصلی با کتاب‌ها و نوشتارها است؛ اما در گفتگوی سازمانی ارتباط اصلی با انسان‌ها و صاحبان اراده است.

مدل گفتگوی سازمانی آخرین رابطه نظام دانش و نظام اداره کشور در سطوح سیاسی، فرهنگی و اقتصادی است. وظیفه اصلی این مدل، ایجاد حلقه اتصالی دانش به عمل اجتماعی است که از طریق تصمیم‌گیری و موضع‌گیری انجام می‌گیرد نه صرفاً تفاهم بین دانش‌ها و دانشمندان. این مدل فضای اتهام را می‌کاهد؛ به

اولین همایش ملی «چیستی و چگونگی تحول در علوم انسانی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای»

گونه‌ای که نه نظام سیاسی و اقتصادی، نظام دانش را متهم می‌کند که شما مقدورات را نمی‌بینید و نه نظام دانش خواستار اجرای بدون چون و چرای خود می‌شود. در واقع در تعاملی که میان این نظام‌ها ایجاد می‌کند، بهانه‌ها را از دو طرف می‌گیرد. بنابراین برای ایجاد توسعه تفاهم در جامعه که از اهداف شبکه اسلامی تحقیقات است، این مدل ضرورت پیدا می‌کند.

بدون مدل گفتگوی سازمانی موضع‌گیری اجتماعی دچار خلل می‌شود و سرعت عمل در جریان عینی دانش از بین می‌رود و در کنار آن سوء تفاهمات و ابهامات رفع نمی‌شود. به همین دلیل علاوه بر این که نظام تصمیم‌گیری دچار خلل می‌شود، چالش بین نظام‌های دانشی و اداری بیشتر و بیشتر می‌شود؛ و یا انحصار پدید می‌آید و سلیقه‌ای عمل می‌شود.

هدف گفتگوی سازمانی به نحو اصلی میان حوزه دانش و اداره هست و به نحو فرعی میان حوزه‌های دانش نیز می‌توان گفتگوی سازمانی را تصور کرد که دو سطح را می‌توان برای آن در نظر گرفت:

۱- در سطح اصلی برای مدیریت دانش با مدیران فرهنگی

۲- در سطح فرعی با دانشمندان حوزه‌های علمی برای بالا بردن سطح تفاهم و هماهنگی تئوریک دانش‌ها.

(۴)

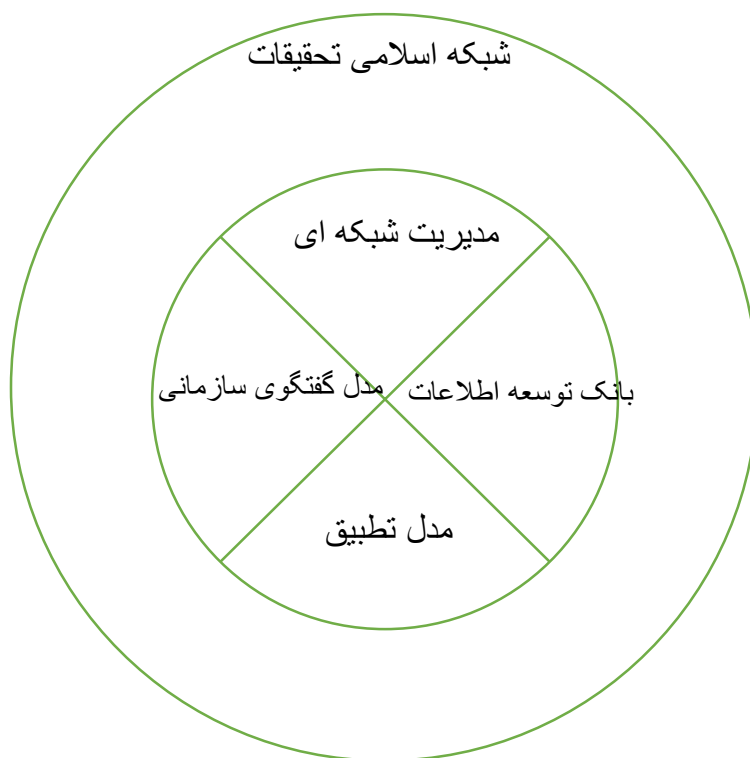
نتیجه گیری:

شبکه اسلامی تحقیقات، جریان مقدورات جامعه در یک نظام اسلامی «منطقی، توسعه‌یاب، شفاف و فرآیندساز» از ارتباطات تحقیقاتی «مستقل، رقابت‌پذیر و عادلانه» برای تحقق تمدن اسلامی از طریق توسعه همه جانبه تفاهم اجتماعی است. این شبکه، ابزار ضروری جامعه برای تولید علوم انسانی اسلامی است تا از طریق جریان این علوم در جامعه، تمدن اسلامی محقق شود. شبکه اسلامی تحقیقات توسط آحاد جامعه، تحت قواعد و ابزارهای معینی که توسط هسته مرکزی شبکه پدید خواهد آمد تا هماهنگ با جریان رشد اجتماعی تکامل یابد و مورد پذیرش جامعه باشد. بنابراین توصیف هسته مرکزی شبکه و ظرفیت آن برای تحقق شبکه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

برای ایجاد هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیقات به ارکان زیر نیاز است:

- ۱- مدیریت شبکه‌ای که نرم‌افزار مهندسی طرح جامع تحقیقات می‌باشد.
 - ۲- بانک توسعه اطلاعات که نرم‌افزار ارائه اطلاعات (اعم از اطلاعات انسانی، نرم‌افزارهای تحقیقاتی و منابع اطلاعاتی) می‌باشد.
 - ۳- مدل تطبیق که نرم‌افزاری برای ترجمه علوم به یکدیگر است.
 - ۴- مدل گفتگوی سازمانی که نرم‌افزار ایجاد تفاهم میان حوزه دانش و حوزه اجرا است و باعث جریان عینی دانش در جامعه بر محوریت تفاهم اجتماعی می‌باشد.
- هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیقات مطابق با توضیحاتی که داده شد، صرفاً به نرم‌افزارها و قواعدی ختم می‌گردد که بر اساس آن آحاد جامعه می‌توانند، هر تحقیقی را به هر شیوه‌ای که می‌پسندند و با هر منبعی که می‌خواهند در چارچوب طرح جامع تحقیقاتی انجام دهند. سرعت تبادل اطلاعات، ملاحظه تأثیر اطلاعات تولید شده و کارایی ابزارهای تحقیقاتی و خدمات اطلاعاتی که در این شبکه به واسطه هسته مرکزی آن ارائه می‌گردد به گونه‌ای است که هیچ کس حاضر نیست به خاطر محدودیت‌های اندکی که عمل در چارچوب طرح جامع تحقیقاتی برای او ایجاد می‌کند، از تحقیق در این شبکه خودداری نماید. هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیقات ضامن جهت‌گیری اسلامی سازمان تولید علم و شبکه تحقیق حاصل از عمل به قواعد آن است. بر این اساس است که شبکه اسلامی تحقیقات شکل می‌گیرد و تحقیق در این شبکه منجر به تولید علوم انسانی اسلامی می‌شود.

اولین همایش ملی «چیستی و چگونگی تحول در علوم انسانی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای»

پی‌نوشت‌ها:

- ۱- برای مطالعه بیشتر ر.ک به حسینی الهاشمی، سیدمنیرالدین (۱۳۷۵). دوره پژوهشی «مقدمه‌ای بر مدیریت شبکه‌ای اطلاعات». پورتال فرهنگستان علوم اسلامی
- ۲- برای مطالعه بیشتر ر.ک به حسینی الهاشمی، سیدمنیرالدین (۱۳۷۵). دوره پژوهشی «طرح تأسیس بانک توسعه اسلامی اطلاعات». پورتال فرهنگستان علوم اسلامی
- ۳- برای مطالعه بیشتر ر.ک به حسینی الهاشمی، سیدمنیرالدین (۱۳۷۴). دوره پژوهشی «مبادی مدل تطبیقی اصول فقه حکومتی»
- ۴- برای مطالعه بیشتر ر.ک به حسینی الهاشمی، سیدمنیرالدین (۱۳۷۷). دوره پژوهشی «مدل مناظره سازمانی»
- ۵- برای مطالعه بیشتر ر.ک به حسینی الهاشمی، سیدمنیرالدین (۱۳۷۸). دوره پژوهشی «روش تحقیق در اقتصاد (دوره اول)»
- ۶- تعریف ارائه شده و توضیح اصطلاحات آن از جمع بندی ۱۳۹ جلسه دوره پژوهشی «مقدمه‌ای بر مدیریت شبکه‌ای اطلاعات» اثر سیدمنیرالدین حسینی (ره) به دست آمده است. مخاطب علاقه‌مند به این بحث می‌تواند به این دوره پژوهشی رجوع کند.
- ۷- برای مطالعه بیشتر خصوصیات هسته مرکزی شبکه اسلامی تحقیقات و شیوه پیاده سازی آن ر.ک به حسینی الهاشمی، سیدمنیرالدین (۱۳۷۵). دوره پژوهشی «مبانی مدیریت تحقیقات شبکه‌ای». پورتال فرهنگستان علوم اسلامی

منابع:

- حسینی الهاشمی، سیدمنیرالدین (۱۳۷۴ الف). جلسه اول مدیریت تحقیقات ۲. پورتال فرهنگستان علوم اسلامی
- ____ (۱۳۷۷). جلسه هفتم جدول زیرساخت روش تحقیق در علوم پزشکی. پورتال فرهنگستان علوم اسلامی
- ____ (۱۳۷۴ ب). جلسه چهارم زمینه‌آشنایی با تعریف بانک توسعه اطلاعات. پورتال فرهنگستان علوم اسلامی
- ____ (۱۳۷۱ الف). جلسه ۱۸۵۷ مباحثی پیرامون مدل (تنظیم نظام). پورتال فرهنگستان علوم اسلامی
- ____ (۱۳۷۵). جلسه ۲۶۶۹ الگوی تنظیم برنامه آموزشی حوزه. پورتال فرهنگستان علوم اسلامی

اولین همایش ملی «چیستی و چگونگی تحول در علوم انسانی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای»

____(۱۳۷۱ب). جلسه اول معرفی دفتر فرهنگستان علوم اسلامی. پورتال فرهنگستان علوم اسلامی